

Akdeniz ışığında Fransız-Türk uzlaşması/mazlığı

Libération, 28.10.2009

(“Eclairage méditerranéen sur la (més)entente franco-turque” Fransızcadan tercüme)

Fransa'nın, Türkiye'nin AB üyeliğine sergilediği muhalefet, iki ülke arasındaki ilişkileri zehirliyor. Oysa Türkiye'nin kuzeyde Fransa'nın desteğine duyduğu ihtiyaç kadar, Fransa'nın güneyde Türklerin ittifakına ihtiyacı var.

2007 yılında ortaya atılan “Akdeniz Birliği” fikri, aynı zamanda Türkiye’yi güneye hapsedme amacını gütmüş, Ankara da, Brüksel yolundan saptırmanın dolaylı yolu olan bu teze şiddetle karşı çıkmıştı. Sonrasında söz konusu proje “Akdeniz için Birlik” (AiB) olarak değiştirilmiş ve Türkiye’ye teminatlar verilmişse de, o bu projeye gönülsüz katılmıştı. O günden bu yana, Paris Zirvesi’nin temelini attığı bu yapıya “ölü doğmuş birlik” ve “hayalet evi” gibi nitelendirmeler hiç esirgenmemiştir. Sebebine bir bakalım.

Arap-İsrail çekişmesi ve birçok ülkede insan haklarında ve demokraside eksikliklerin hakim olduğu Akdeniz’deki durum karşısında, projenin mimarları onu “depolitize” etmeyi yeğlediler. Şüphesiz bu yaklaşım, barış için kararlılığın ve “değerler diplomasine” bağlılığın gerektireceği yoldan daha az dikenli olanıydı. Bu tercihin sonucunda AiB, çatışmaya karışmaktan ve herhangi demokratikleşmeyi yaymaktan özenle kaçınacak, kendisini çevre gibi teknik konular üzerinde durmakla sınırlı tutacaktır.

Böylesi mülayim bir içerik birçoklarını hayal kırıklığına uğratmıştır. Akdeniz’in güney kıyısı, Avrupa’nın Filistin için kollarını sıvadığını görmeden sürece tam olarak iştirak etmeye acele etmiyor. Kuzeydeki birçok ses ise, demokrasi perspektifli bir süreci görme umudunu baştan savuşturan bu depolitizasyonu eleştiriyor. Fransız-Avrupalı korosu, siyasi unsurları devre dışı bırakarak diplomatikman “zararsız” bir çizgiyi tercih etmiştir. Ancak, doğru konuşmak gerekirse, bundan farklı davranmaları mümkün müydü? Büyük ihtimalle, bu “iddiasız” tercihin nedeni sadece heves yokluğu değil, yada böylesi bir heves yokluğundan ziyade, hem topları susturacak hem de Arap Akdeniz’ini bir sistemik değişim için harekete geçirecek gerçek “ağırlığa” sahip olunmamanın hesabıydı. “Akdeniz entegrasyonu” hayalinin, deniz kadar vize duvarlarının ayırdığı tüm “Akdenizlilerin” gözünde ne kadar göreceli kalacağını hatırlatmaya gerek yok bile.

AiB’yi yeniden politize etmek

Oysa Akdeniz için Birliği’ni aylarca askıya alan Gazze krizi, en depolitize edilen işbirliklerinin bile sürüncemede bırakılan siyasi problemlerin rehini haline nasıl gelebildiğini göstermiştir. Bir şeyler değişmezse, AiB davullu zurnalı lansmanından sonra gürültülü patırtılı bir başarısızlıkla sonuçlanabilir. Çözüm, sürece, bir tarafı “ılımlılaştıracak” diğer tarafı ise “modernize” edecek çifte politik bir içeriği kazandırmaktan geçiyor. Söylemesi elbette kolay, ancak ilk bakışta çelişkili olan bu hedef nasıl başarılabilir? Yani, Filistin’de barışı vaat ettiği için Arap başkentlerini memnun edecek, ancak aynı zamanda onların

sahasında bir değişim perspektifini sunduğundan onları rahatsız etmekten kaçınacak bir içerik sağlanabilir mi ? İşte, imkansız görünen bu hedef karşısında Türkiye kaçınılmaz bir aktör olarak belirlemektedir. Zira, çok farklı iki tarafın birliğini çimentolayacak ülke o'dur : Batılı kurumların yelpazesinin tümüne üye olup, İslam Konferansı Örgütü'ne üye ve Afrika Birliği'nin gözlemcisi olan, demokratik bagajının hem eski (kadınların seçme hakkı Fransa'dan eski) hem yeni (son yılların reformları) olduğu Avrupa-Asyalı ülke.

Akdeniz yapbozunun kilit parçası

Şüphesiz, Türkiye'nin potansiyeli, Paris ile Ankara arasındaki gergin ilişkilerin gölgesinde keşfedilememiştir. Bu arada, Birlik'e kuşku ve mesafeli duran Türkiye, diğer yandan Akdeniz'de kollarını sıvamaktadır. Türkiye, ortak stratejik konseyleri ile Suriye ve Irak ile bir partnerlik alanını oluşturmakta, Ürdün'de belediyelerin gelişimine destek vermekte ve vizeleri kaldırarak, Avrupa'nın kapılarını sımsıkı kapattığı insanlara cesurca kendi kapılarını açmaktadır. İKÖ bünyesinde, BM benzeri bir insan hakları komisyonunu kurmaya çabalayan Türkiye, muhafazakar Suudiler tarafından bile... “demokrasi kılıcımlarının kaynağı” olarak nitelendirilmektedir! Aynı zamanda o, gerginliklerin çözümünde rol oynama kapasitesini de sergileyerek - sadece güney hattındaki diplomatik ilerlemeleri zikretmek gerekirse - Gazze için, Suriye ve İsrail arasında, Lübnan cumhurbaşkanlığı sürecinde, Suriye-Irak ve Suriye-Suudi Arabistan ilişkilerinde harekete geçmektedir. Avrupa, aynı dönemde kaç sorunu çözebilmiştir ?

İstifade edilecek bir tamamlayıcılık

Türkiye'nin Avrupa arzuları için Fransa'nın desteği kritiktir, tıpkı AiB'yi mevcut çıkmazından çıkarmak için Türklerin katılımı kritik olduğu gibi. Büyük nutukları atmadan bölgesel bir “yumuşak güç” haline gelen Türkiye'nin Avrupalı kimliği ve doğulu yakınlığı, kuzeyden “enjekte” edilmeden modernize olmak isteyen Arapları cezbediyor. Sahi, Akdeniz için Birlik'in yapmak istediklerini aslında Türkiye sessizce gerçekleştiriyor mu?

Murat Daoudov, Marmara Belediyeler Birliği AB ve Uluslararası İlişkiler Direktörü

<http://www.liberation.fr/tribune/0101599738-eclairage-mediterraneen-sur-la-mes-entente-franco-turque>